

Les 1 De roeping van Jeremia tot profeet

26 september-2 oktober

Kerntekst: Jeremia 1:1-12

Stap 1–Toepassen

Leid uw groep in een op de praktijk gerichte discussie over de manier waarop Jeremia's roepingservaring in ons eigen leven tastbaar kan worden. Het is belangrijk te beseffen dat, hoewel God ons misschien niet tot een profetische bediening heeft geroepen, wij nog steeds tot ons eigen specifieke dienstwerk worden geroepen. We gaan misschien ook door hetzelfde proces van tegenzin en gevoelens dat we tekortkomen als Jeremia.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Op welke manieren is het mogelijk Jeremia's ervaring in ons leven toe te passen, ook al worden de meesten van ons niet geroepen om profeet te zijn?
2. Hoe kan ik gevoelens dat ik tekortkom overwinnen met betrekking tot wat God wil dat ik zal doen?

Stap 3–Bijbelcommentaar

De studie van deze week richt zich op Jeremia 1. Dit kan in drie hoofddeelten worden verdeeld die alle betrekking hebben op de roeping van de jonge man tot profeet.

I. Jeremia in zijn tijd

(Herhaal Jeremia 1:1-3 met uw groep)

De verzen 1-3 dienen als inleiding op het boek Jeremia en als historische achtergrond bij de roeping en het dienstwerk van de profeet. Ook bevestigen ze de geloofwaardigheid van de profeet, door het noemen van zijn priesterlijke genealogie en de manier waarop God tot hem heeft gesproken: 'tot wie het woord des Heren kwam' (Jeremia 1:2, NBG). Deze uitdrukking zou letterlijk kunnen worden vertaald met 'Tot welken het woord des Heeren geschiedde' (SV) / (bij wie het woord van de Heer gebeurde/werd aangetroffen/gelukte). Ze is herhaaldelijk te vinden bij de ervaring van de oudtestamentische profeten toen ze werden geroepen (bijvoorbeeld Jona 1:1, Micha 1:1). Bovendien wijst ze op het feit dat, wanneer God roept, dit niet alleen een hoorbaar verschijnsel is, maar een dynamische gebeurtenis die Gods macht als Schepper weerspiegelt. Deze verandert wat ze aanraakt (vergelijk met Jesaja 55:11). Wanneer God spreekt, beginnen er dingen te gebeuren.

Denk over het volgende na: Op welke manieren 'gebeurt' Gods woord vandaag nog steeds in ons leven? Hoe kunnen we de veranderende macht van zijn woord ervaren?

II. De roeping en gezichten van Jeremia

(Herhaal Jeremia 1:4-16 met uw groep)

Het 'woord van de Heer' komt in hoofdstuk 1 nog drie keer voor (vers 4, 11, 13) en is een inleiding tot Jeremia's roeping en zijn twee gezichten die daarop volgen. Gods aanstelling van Jeremia tot 'profeet voor alle volken' (vers 5) wordt in Scheppingsterminologie beschreven als God die Jeremia heeft 'gevormd' (hetzelfde werkwoord als in Genesis 2:7), met het plan hem als profeet te roepen.

Jeremia's tegenzin om Gods roeping te aanvaarden is gebaseerd op zijn gevoelens dat hij tekortkwam met betrekking tot zijn vermogen tot spreken en zijn jonge leeftijd. Het Hebreeuwse woord voor 'jongen' duidt op een jonge man die mogelijk ergens tussen de 18 en 20 jaar is. Het kan echter ook worden gebruikt als verwijzing naar iemand die nog jonger is (bijvoorbeeld 1 Samuël 1:24). Om op zo'n jonge leeftijd tot koningen en leiders te spreken moet Jeremia hebben afgeschrikt. Zijn aarzeling eechoot Mozes' zorgen toen hij zijn roeping ontving (Exodus 3-4) en bewijst dat dit een reactie is die Jeremia met een aantal profeten uit

de Bijbel deelt (evenals met Ellen G. White). Een dergelijke reactie maakte hem niet ongeschikt voor de taak, maar maakte het eerder voor God mogelijk zijn kracht door hun zwakheden heen te laten zien.

God reageert op een tedere manier op Jeremia's tegenzin zonder hem te berispen en verzekert hem van zijn goddelijke aanwezigheid en bevrijding (Jeremia 1:7, 8). Daarna verricht God een symbolische handeling door Jeremia's mond met 'zijn hand' aan te raken (vers 9). Dit reinigt (vergelijk met Jesaja 6:6, 7) net zozeer als dat het bevoegd maakt. Hij vat de opdracht van de profeet in zes werkwoorden samen (Jeremia 1:10), waarvan vier negatief en twee positief zijn. Deze weerspiegelen waar de nadruk van de goddelijke boodschap op ligt, niet alleen op het oordeel maar ook op de elementen van hoop en herstel.

Met twee gezichten wordt Gods zorg voor Jeremia versterkt: de amandeltwijn en de kokende pot. Het Hebreeuwse woord voor 'amandeltwijn' creëert een woordspeling met het werkwoord 'waken'. Net zoals men in het oude Israël naar de amandelbloesems uitkeek terwijl men op de lente wachtte (vers 11, 12), waakte God nog steeds over Jeremia en Juda.

De 'gloeïend hete kookpot die vanuit het noorden [naar het zuiden] overhelt' (Jeremia 1:13-16; 'welks voorste deel tegen het noorden is', SV) is een zinspeling op Israëls vijand die gewoonlijk uit noordelijke richting kwam. Hoewel Babel zich geografisch gezien ten oosten van Juda bevond, doorkruisten de Babylonische legers niet de woestijn, maar reisden langs de rivier de Eufraat. Daarvandaan staken zij over naar Syrië, waarbij ze naar het zuiden trokken en hun tronen in de poorten van Jeruzalem zetten om Juda te veroveren en Gods oordelen over hun zonden uit te voeren (vers 15, 16).

Denk over het volgende na: Hoe zou u hebben gereageerd, als u in Jeremia's plaats had gestaan? Heeft u ooit ervaren dat God 'waakte' over de plannen die hij voor uw leven heeft?

III. Gods belofte

(Herhaal Jeremia 1:17-19 met uw groep)

In vers 17 wordt Jeremia geroepen tot actie over te gaan (letterlijk 'maak je gereed', als iemand die zich klaarmaakt om serieus aan het werk te gaan of zelfs ten strijde te trekken door lange kleren samen te binden). Wie God roept, rust hij echter ook uit. Hij belooft Jeremia dat hij op zijn stuk zal blijven als een 'versterkte stad' tegen het hele volk, koningen, vorsten en priesters inbegrepen (vgl. vers 18, NBG). Jeremia zou bestand zijn tegen de spot en vijandigheid die zeker op zijn pad zouden komen en dat is ongetwijfeld gebeurd. De uiteindelijke belofte is letterlijk een 'orakel' van de Heer: 'want Ik ben met u' (vers 19, NBG).

Denk over het volgende na: Hoe zijn de strenge metaforen van de vestingstad en de ijzeren zuil toepasbaar in uw leven? Hoe kunnen we erover heen komen dat we te gevoelig zijn uit angst bespot te worden vanwege ons geloof? Aan de andere kant, welk gevaar bestaat er dat we ongevoelig worden voor kritiek die op ons pad komt?

Les 2 De crisis van binnenuit en van buitenaf

3-9 oktober

Kerntekst: Jeremia 2:1-28

Stap 1–Toepassen

Het zou interessant zijn de groep te leiden in een discussie die terugblijkt op ofwel hun eigen persoonlijke verhalen, ofwel de geschiedenis van hun kerk (de plaatselijke of de kerk van de Zevende-dags Adventisten in het algemeen), om de momenten waarop uit ervaring werd geleerd uiterst nauwkeurig aan te duiden. Deze discussie zou zich moeten concentreren op de positieve ervaringen waarbij werd geleerd en niet op de negatieve geschiedenis die hier mogelijk tot geleid heeft, waarbij wordt aangetoond hoe het licht van Gods genade in onze geschiedenis voortdurend door alles heen schijnt.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Als u naar uw leven kijkt, wat zijn dan de ervaringen waarbij werd geleerd en die de meeste impact op uw relatie met God hadden?
2. Hoe ziet een surrogaat godsdienst er aan het begin van de eenentwintigste eeuw in uw persoonlijke leven uit?
3. Hoe kunt u zelf uw voorzorgen nemen tegen een surrogaat godsdienst?

Stap 3–Bijbelcommentaar

De studie van deze week richt zich op Jeremia 2. Het hoofdstuk verwijst echter naar gebeurtenissen in de geschiedenis van Israël die teruggaan tot de Exodus. Hierbij wordt verklaard hoe Israël in de crisissituatie terecht kwam die aan de Babylonische ballingschap voorafging.

I. Surrogaat godsdienst

(Herhaal Jeremia 2:1-19 en 1 Koningen 12:26-31 met uw groep)

Er zit een groot stuk trieste geschiedenis achter de op handen zijnde crisis waarover Jeremia moest profeteren. Israëls 'heiligheid voor de Here' (vgl. Jeremia 2:3) van het begin, toen hij hen uit Egypte leidde, ging zeer snel verloren nadat God hen in Kanaän had gebracht, waarna 'de profeten door Baäl profeteerden' (vgl. vers 8, NBG). Het echte probleem was dat Israël, telkens opnieuw, surrogaat godsdienst boven ware godsdienst verkoos. De zonde van Jerobeam toen hij een alternatief heiligdom in Betel en Dan bouwde, na de verdeling van het koninkrijk volgend op Salomo's dood in 930 v.Chr. (1 Koningen 12:26-31), is een illustratie van dit patroon.

Het was een politieke en religieuze zet, opzettelijk bedoeld om een alternatief heiligdom en religieus stelsel te creëren. Deze zouden voorkomen dat de noordelijke Israëlieten naar Jeruzalem zouden gaan voor de jaarlijkse feesten. Interessant genoeg werden de 'zonden die Jerobeam begaan had' (NBG) een standaard uitdrukking om de afval van de noordelijke stammen te beschrijven die de komende tweehonderd jaar plaatsvond tot de verwoesting van Samaria, in 722 v.Chr., door de Assyrische legers (vergelijk met 2 Koningen 17:22). Jeremia gebruikt een interessant beeld om de tweevoudige zonde van Israël te illustreren (Jeremia 2:13): het vervangen van God als 'de bron van levend water' door 'gebroken bakken' (NBG). Men heeft bij archeologische opgravingen vaak bakken aangetroffen die in de rots waren gehouwen en van binnen met kalk bedekt. Ze werden gewoonlijk gebruikt om regenwater te verzamelen en te bewaren. Het water ging echter vaak stilstaan en de kalk binnenin de bakken ging barsten, zodat het water eruit verdween.

Het beeld toont het contrast tussen ware en surrogaat godsdienst, tussen Gods voorziening van leven (vers 13 zegt letterlijk 'levend water') en door de mens gemaakte imitaties hiervan. Wanneer we proberen onze eigen bakken te graven om een ander type water te bewaren dan dat waarin God voorziet, is dit een poging die vanaf het allereerste begin gedoemd is te mislukken. Theologisch gezien zou men kunnen spreken van het contrast tussen gerechtigheid door het geloof in God en gerechtigheid door onze eigen

werken.

Denk over het volgende na: Welk gevaar bestaat er vandaag voor ons dat we Israël's dubbele zonde begaan en met surrogaat godsdienst spelen, in plaats van een levende, ware godsdienst te omarmen?

II. Waar zijn uw goden?

(Herhaal Jeremia 2:20-28 met uw groep)

Interessant genoeg is surrogaat godsdienst van dien aard dat deze in tijden van crisis geen echte redding biedt. Een aantal beelden illustreert waar het hier om gaat en verwijst op een of andere manier naar geestelijke prostitutie ('hoererende', in vers 20, SV). De 'edelen wijnstok' die verandert in 'verbasterde ranken van een vreemden wijnstok' (vgl. vers 21, SV) herinnert ons aan *Het lied van de wijngaard* (Jesaja 5:1-7), maar Jeremia gaat een stap verder. In Jesaja brengen de wijnstokken slechte vruchten voort (onrecht, bloedvergieten etc.); hier worden ze 'vreemd' (Hebreeuws: *nokriyah*). Dit is een vaak gebruikte term en verwijst naar prostituees die, in oudtestamentische tijden, gewoonlijk met vreemde vrouwen werden geassocieerd (vergelijk met Spreuken 2:16). Een 'kameel' of 'vrouwjeskameel' (vers 23, resp. NBV en HV) die uitbreekt en een 'wilde ezelin' (vers 24, 25) die tochtig is, zijn beide metaforen die naar dezelfde realiteit verwijzen: Israël pleegt geestelijk overspel en loopt andere goden achterna. De schande van deze eeuwenoude afvalligheid is die van een dief die betrapt wordt (vers 26) en deze reikt tot alle lagen van de Israëlische maatschappij, vooral tot haar seculiere en geestelijke leiders.

Schaamte is in het Oude (en moderne) Nabije Oosten een sterke emotie. Het wordt vaak geassocieerd met naaktheid (vergelijk met Micha 1:11, 1 Samuël 20:30) die op haar beurt deel uitmaakt van de beeldspraak van geestelijke prostitutie. Afgoderij stelt mensen werkelijk bloot zoals ze zijn, aangezien ze voorwerpen aanbidden die, als je ze uiteindelijk ontleedt, slechts hout en steen zijn. Jeremia slaat in vers 27 de spijker op zijn kop, wanneer hij het heeft over de absurditeit en dwaasheid van afgoderij: 'Ze zeggen tegen een blok hout: 'U bent onze vader', tegen een stuk steen: 'U hebt ons gebaard.'" Al deze beelden vinden hun climax in Gods retorische vraag: 'Waar zijn dan je goden, die jullie zelf gemaakt hebben?' (vers 28). Het antwoord is duidelijk: Er is geen hoop op redding van deze goden 'ten tijde van uw rampspoed' (vers 28, NBG). De Babylonische crisis van buitenaf is werkelijk alleen maar een gevolg van de crisis die van binnenuit komt en voortduurt, m.a.w. vervreemding van God en het vervangen van hem door religie en afgoderij die door de mens gemaakt zijn.

Denk over het volgende na: Waar verwachten we dat onze hulp vandaan komt in tijden van crisis? Tot wat keren we ons wanneer we in een crisissituatie in reflex mode gaan en waarom?

Les 3 De laatste vijf koningen van Israël

10-16 oktober

Kernteksten: 2 Kronieken 34:1, 2; Jeremia 22:11, 12, 18, 19; 29:1, 2; 2 Kronieken 36:11-14; Jeremia 23:3

Stap 1–Toepassen

Rebellie (vaak tot uitdrukking gebracht door middel van ethisch wangedrag en afgoderij) tegen God is in de eenentwintigste eeuw nog steeds een even trieste realiteit als in Jeremia's tijd, ook al zijn Gods oordelen niet zo tastbaar en rechtstreeks als in bijbelse tijden. Het is belangrijk deze kwesties met de groep te contextualiseren, zodat ze in ons leven toepasbaar worden. Het is echter nodig dat vooral de hoopvolle boodschap van het overblijfsel bij de groep in gedachten blijft.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Hoe worden de symptomen van Juda's rebellie (ethisch wangedrag en afgoderij) in onze cultuur en maatschappij weerspiegeld?
2. Wat betekent het voor u om tot Gods overblijfsel–de laatste gemeente in de geschiedenis–te behoren?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Er zijn een aantal belangrijke theologische concepten die als een rode draad door de les van deze week heen lopen: goddelijk oordeel, menselijke rebellie en Gods overblijfsel.

I. Van Josia tot overblijfsel

(Herhaal 2 Kronieken 34:30-33 en Daniël 1:2 met uw groep)

De godsdienstige hervormingen van Josia werden gemotiveerd door het toevallige vinden van de wet tijdens de vernieuwingen van de tempel, in 621 v.Chr., vijf jaar nadat Jeremia tot profeet was geroepen. De 'boekrol met de tekst van de wet' (vgl. 2 Kronieken 34:15) zou kunnen verwijzen naar de vijf boeken van Mozes, de Pentateuch; *Torah* is echter een veel breder concept dan alleen een verwijzing naar de tien geboden. *Torah* is eerder het verhaal van Gods genadige daden in de menselijke sfeer, die door geschiedenis en onderricht heen worden bekendgemaakt (zie Psalmen 1, 19 en 119). Het voorlezen van het 'wetboek' (SV) bracht Josia tot het pijnlijke besef dat Juda zeer ver verwijderd was van wat Gods bedoeling was hoe ze zouden zijn en dat het oordeel op handen was.

Het op handen zijnde goddelijke oordeel werd echter uitgesteld vanwege de hervormingen van Josia en pas in de tijd van zijn opvolgers uitgevoerd (zie 2 Kronieken 34:23-28). Toen Nebukadnessar voor de eerste keer naar Jeruzalem optrok, in 605 v.Chr., beschrijft het boek Daniël zijn verovering als een daad van Gods oordeel: 'En de Heere gaf Jójakim, den koning van Juda, in zijn hand' (Daniël 1:2, SV). Vanuit een bijbels perspectief is God actief betrokken bij het uitvoeren van het oordeel over Juda, waarbij hij de Babyloniërs als een instrument van zijn woede gebruikt.

Denk over het volgende na: Voor veel mensen is het bijbelse beeld van God die actief betrokken is bij het uitvoeren van het oordeel niet gemakkelijk. Hoe kunnen we dit begrijpen en integreren in een beeld van een liefhebbende God?

II. Herhaaldelijke rebellie

(Herhaal Jeremia 22:1-19 met uw groep)

Zowel Jojakim als Sedekia rebelleerden herhaaldelijk tegen Nebukadnessar, de instrumenten van Gods oordeel, door verbonden met Egypte aan te gaan na het breken van de eed van trouw die zij hadden gezworen aan de Babyloniërs. Deze politieke manoeuvres waren echter slechts een illustratie van hun voortdurende rebellie tegen God.

Het is interessant om de symptomen van hun rebellie te bestuderen. Er was sociaal onrecht, doordat de noodlijdenden werden onderdrukt en doordat de armen werden uitgebuit, terwijl de rijken zelf in luxe leefden, evenals afgoderij, doordat heidense rituelen in de tempel werden ingevoerd. Het is interessant op te merken dat dit de twee belangrijkste domeinen van rebellie waren—sociaal onrecht en afgoderij—waar de profeten van het Oude Testament zich telkens opnieuw op richtten. Deze twee zonden hebben uiteindelijk tot de ballingschap geleid.

Denk over het volgende na: Wat is vandaag het belang van sociale rechtvaardigheid en betrokkenheid in het leven van de christen en hoe staat het met moderne afgoderij? Hoe zijn deze twee gebieden vandaag nog steeds typisch voor de menselijke rebellie tegen God?

III. Het overblijfsel

(Herhaal Jeremia 23:1-8 met uw groep)

Zelfs wanneer, na eeuwen van voortdurende genade en profetische waarschuwingen, God het oordeel uitvoert, mengt hij het met een boodschap van genade en hoop. Dit is de boodschap van het *overblijfsel*, een motief dat als een rode draad door de boeken van de Bijbel heen loopt. Vanaf de zondvloed tot de laatste gemeente in de geschiedenis is er altijd een overblijfsel geweest.

In sterk contrast met het motief van het overblijfsel laat de metafoor van de slechte herders, in Jeremia 23:1-4, zien hoe ver de leiders van Juda van Gods ideaal waren afgedreven. In plaats van de kudde te 'weiden', 'verjoegen' zij de kudde, wat erop duidt dat de op handen zijnde ballingschap komt als het gevolg van hun machtsmisbruik.

Interessant genoeg heeft het tweede werkwoord, in vers 2, dat vertaald is met 'laten verdwalen' connotaties van 'iemand op een dwaalspoor brengen' of 'iemand in godsdienstig opzicht verleiden' en op deze manier wordt gebruikt in Deuteronomium 13:13. Er vindt in vers 3 echter een prachtige ommekeer van oordeel naar redding plaats, aangezien God, als goddelijke Herder, een overblijfsel zal behouden en bijeenbrengen en 'ze wederbrengen tot hun kooien' (SV). Het overblijfsel Israël zal echter na de terugkeer uit de ballingschap worden geleid door een nieuwe vorm van regering, de Herder-Koning, de 'rechtvaardige Spruit'. Deze prachtige Messiaanse belofte vindt haar eschatologische vervulling (merk de eschatologische markering 'de dag zal komen' (NBG: 'de dagen komen') in vers 5 en 7 op) in Jezus Christus, die het overblijfsel van zijn gemeente veilig door het einde van de tijden heen zal leiden. Het overblijfsel is op Christus geconcentreerd.

Denk over het volgende na: Wat zijn de kenmerken van het bijbelse overblijfsel? Hoe kunnen deze in ons moderne leven worden weerspiegeld?

Les 4 Berisping en straf

17-23 oktober

Kernteksten: Jeremia 17:1-10, 11:18-23, 12:1-6

Stap 1–Toepassen

De les van deze week bevat een paar moeilijke onderwerpen: Jeremia die uitgerekend door zijn eigen mensen wordt bedreigd en onder de zonden lijdt die hij zelf niet beging; God die weigert nog naar Juda te luisteren en Jeremia zelfs vraagt te stoppen met voor hen te bidden. Toch had God nog steeds een boodschap voor Juda die Jeremia hen trouw bracht. Hij ging zelfs zó ver dat hij, tegen beter weten in, de laatste Joden die niet naar Babylon waren gedeporteerd, naar Egypte volgde, waar zijn dienstwerk en leven tot een einde kwamen. Hij had werkelijk geleerd met paarden te rennen.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Overdenk de 'belijdenissen van Jeremia' (Jeremia 11-20) en vraag hoe Jeremia zich door zijn worstelingen en jammerklachten heen kon werken en toch nog steeds een trouwe boodschapper van de Heer kon zijn, tot het bittere einde.
2. Het verhaal over de mannen van Anatot is een monument van genade. Aan welke andere voorbeelden kunt u denken, waar God mensen heeft gered die tot vernietiging gedoemd waren (in en buiten de Bijbel)?

Bijbelcommentaar

Jeremia als de huilende profeet komt in de les van deze week sterk naar voren. Hoe rekende hij, zonder verbitterd te raken, af met het kwaad dat hem omringde en raakte?

I. De samenzwering van Anatot

(Herhaal Jeremia 11:18-23 en Nehemia 7:27 met uw groep)

Anatot, ongeveer 3 mijl (5 km) ten noordoosten van Jeruzalem, was Jeremia's geboortestad en het was waarschijnlijk een van Jeremia's ergste ervaringen toen zijn dorpsgenoten zich tegen hem keerden om hem te vermoorden. De LXX (Septuaginta) en de Vulgaat vertalen vers 19 met 'laten wij hout in zijn brood stoppen,' wat tot de suggestie heeft geleid dat de mannen van Anatot de profeet wilden vergiftigen.

God onthulde Jeremia het moorddadige plan en vaardigde een oordeelsboodschap tegen de dorpingen uit die in vers 23 haar hoogtepunt bereikt: 'Er zal geen overblijfsel van hen zijn (HSV).' Hun rechtvaardige straf was dat ze werden veroordeeld om tijdens de Babylonische ballingschap compleet vernietigd te worden. Het verhaal heeft echter een interessant naschrift. In Nehemia 7:27 worden 128 'mannen van Anatot' opgenoemd onder degenen die uit de ballingschap terugkeerden. Ze staan tussen een overblijfsel dat ervoor koos af te zien van het comfort dat Babel bood en naar Jeruzalem terugkeerde om de tempel en stad te herbouwen.

Denk over het volgende na: Wat is onze reactie wanneer mensen die ons het meest na staan, zich tegen ons keren vanwege onze relatie met Christus?

II. Rennen met paarden

(Herhaal Jeremia 12:1-6 met uw groep)

Jeremia 11-20 bevatten de zes 'belijdenissen van Jeremia' die de vorm aannemen van klaagliederen en zijn persoonlijke strijd uitdrukken met de boodschappen die hij moest brengen. De klaagliederen gaan vaak over in klachten, aangezien hij de tegenstand van het kwaad ervaarde. Hij richtte zich, in zijn klaagliederen, echter tot waar wij allemaal onze klachten zouden moeten brengen–tot God.

De huidige belijdenis, in hoofdstuk 12, is gemodelleerd naar Psalm 73; hierin wordt de eeuwige vraag

gesteld: 'Waarom is de weg der goddelozen voorspoedig ... ? (NBG)' Zijn roep tot God (merk op dat God de voorkeur aan ons schreeuwen heeft, boven de stilte van onverschilligheid) wordt door de Almachtige met tedere ironie beantwoord, door middel van twee retorische vragen (Jeremia 12:5). Deze verwijzen beide naar de werkelijkheid dat ergere dingen op Jeremia's pad zouden komen. Beide vragen houden echter ook een belofte in dat God Jeremia zou uitrusten om met paarden te rennen en zich door complexe situaties te loodsen die op het jungleachtige struikgewas van de Jordaanvallei leken.

Denk over het volgende na: Waarom is het gepast om met onze eigen geestelijke worstelingen, twijfels en zelfs klachten tot God te naderen?

III. Geestelijke droogte

(Herhaal Jeremia 14:1-16 met uw groep)

Juda leed onder een droogte. De uitdrukking 'grote droogte' kan verwijzen naar de intensiteit of het herhaaldelijk voorkomen van de natuurramp. Iedereen zocht wanhopig naar water. Door de ramp werden de mensen op een buitengewone manier sociaal gelijkgesteld. De waterkelders (NBG: 'bakken') waren uiteindelijk opgedroogd (vergelijk met Jeremia 2:13). Door deze hele passage heen wordt er voortdurend een verbinding gemaakt tussen de natuurlijke ramp en de geestelijke dimensie hiervan.

Nu keren de mensen zich plotseling tot God (vers 7-9), maar hun smeekbeden zijn harde beschuldigingen ('Waarom zoudt Gij zijn ... als een held, *die* niet kan verlossen?' [vers 9, SV]) en ze appelleren aan zijn verplichting om hen te redden. Je kunt God echter niet verplichten. Hij verbiedt Jeremia zelfs om voor dit koppige volk in gebed te bemiddelen (vers 11), omdat het hele godsdienstige stelsel wordt bedorven door uiterlijke vormen (vers 12) en door valse profeten (vers 13-15). Ze hebben een punt bereikt waarop ze niet meer terug kunnen en God zal 'hun eigen kwaad over hen uitstorten' (vgl. vers 16). Het kwaad keert altijd terug tot degene waar het vandaan komt.

Denk over het volgende na: God verbood Jeremia voor zijn volk te bidden. Zouden wij niet verder moeten gaan met bemiddelen ten behoeve van andere mensen, ook al gaan zij door met hun zondige gedrag tegen God? Leg uit. Waarom reageerde God in deze situatie zo drastisch?

Les 5 Meer smarten voor de profeet

24-30 oktober

Kerntekst: Jeremia 20:1-18

Stap 1–Toepassen

Jeremia moest zich verzoenen met de consequente oordeelsboodschap die hij moest prediken en de voortdurende, soms gewelddadige, tegenstand die hij ervaarde. De christelijke boodschap is nog altijd niet populair, zelfs tot op de dag van vandaag, en tegenstand is er in vele vormen. We moeten dit conflict, als groep, binnen de context van de grote strijd begrijpen die in de eindtijd nog sterker uitgespeeld wordt.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Denk aan een periode waarin u sterke tegenstand ervaarde vanwege uw overtuigingen als Zevende-dags Adventist. Hoe ging u om, en hoe zou men ideaal gesproken om moeten gaan, met deze ervaringen?
2. Soms kan het voelen alsof het leven een te zware last is geworden om te dragen. Wanneer heeft u zulke momenten ervaren en gedacht dat het beter zou zijn geweest als u nooit geboren was? Hoe kan een begrip van de grote strijd ons helpen met zulke gevoelens om te gaan?

;

Stap 3–Bijbelcommentaar

De Bijbel is, in tegenstelling tot andere heilige literatuur, van tijd tot tijd onomwonden open en eerlijk over menselijke emoties die niet altijd heilig zijn. De strijd die Jeremia met zijn dienstwerk had, is een goede illustratie van hoe God zich zelfs met die wanhopige uitroepen bezighoudt.

I. Zijn eigen leven vervloeken

(Herhaal Jeremia 20:7-18 met uw groep)

Jeremia's worsteling met zijn profetische bediening is zijn Getsemane genoemd, met Jeremia 20 als het slothoofdstuk van 'de belijdenissen van Jeremia'. Hoewel God hem van tevoren had gewaarschuwd (vergelijk met Jeremia 1:8, 19), voelde Jeremia dat hij een mikpunt van spot was geworden, omdat hij als enige boodschap 'geweld en versterking' (SV) had. Toen de goddelijke drang om Gods boodschap te prediken meer werd dan hij kon dragen (vergelijk met God als een verterend vuur in Deuteronomium 4:24), kwam Jeremia tot wanhopige gedachten aan de dood door de dag van zijn geboorte te vervloeken (Jeremia 20:14-18). Deze uitgebreide vervloeking doet denken aan Job die zichzelf als geplet tussen de wielen van de grote strijd zag, toen Satan probeerde zijn trouw aan God te weerleggen (vergelijk met Job 3:1-12).

Dit hoofdstuk heeft twee interessante naschriften: (1) dit is de laatste van Jeremia's belijdenissen, wat naar het feit zou verwijzen dat hij vrede had gesloten met het goddelijke vuur in zijn gebeente; en (2) in het volgende hoofdstuk stuurt koning Sedekia de politieke en godsdienstige leiders om bij Jeremia navraag te doen, waarbij hij zich tot God keert, als laatste redmiddel tegenover de naderende Babylonische legers. Er was plotseling opnieuw behoefte aan de boodschap van Jeremia.

Denk over het volgende na: Hoe reageerde God in het Oude Testament toen zijn profeten voelden dat ze niet meer verder konden (bijvoorbeeld Elia op de berg Horeb)? Gaf hij hen een uitbrander of strafte hij hen streng voor hun negatieve gedachten?

II. Paschur

(Herhaal Jeremia 20:1-6 en Nehemia 7:41 met uw groep)

Paschur was een godsdienstige leider, een hoofdopzichter in de tempel die Jeremia in antwoord op zijn profetische boodschap 'sloeg' (NBG), waarop de insluiting van de profeet 'in het blok' volgde. Dit was mogelijk een kerker of een martelinstrument dat de bewegingen van de gevangene beperkte (vergelijk met

Jeremia 29:26, 2 Kronieken 16:10). In reactie hierop sprak God, door middel van Jeremia, een oordeel over Paschur uit dat ook zijn gevangenschap en dood –en de gevangenschap en dood van al zijn vrienden–in Babel omvatte.

Wat erg te vergelijken is met de mannen van Anatot (vergelijk met Jeremia 11:18-23), zien we echter 1.247 zonen van Paschur, ongeveer honderdvijftig jaar later in de tijd van Nehemia, binnen de muren van het nieuwe Jeruzalem na de ballingschap. God had het oordeel omgekeerd en een overblijfsel behouden, zelfs uit de nakomelingen van Paschur.

Denk over het volgende na: Paschur wilde niet naar de boodschap van Jeremia luisteren en hij probeerde hem het zwijgen op te leggen. Op welke manieren lopen we het gevaar Gods woord dat tot ons komt het zwijgen op te leggen ?

III. Voorwaardelijke profetie

(Herhaal Jeremia 18:1-23 met uw groep)

Het beeld van God als een pottenbakker illustreert aan de ene kant zijn souvereiniteit, maar aan de andere kant zijn tedere en zorgzame betrokkenheid bij het richting geven aan het leven van volken en individuen. Dit echoot het Scheppingsverhaal in Genesis 2. Het opnieuw richting geven aan nationale en persoonlijke geschiedenis hangt niet af van Gods willekeurige grillen, maar van de keuzes die de mensheid in relatie tot hem maakt: oordeel als gevolg van volharding in zonde en herstel als gevolg van berouw.

Deze goddelijke betrokkenheid in de geschiedenis verklaart de aanwezigheid van de zonen van Paschur en de mannen van Anatot in Jeruzalem na de ballingschap. Deze werpt ook licht op een aantal profetieën in het Oude Testament die nooit letterlijk zijn vervuld vanwege de ontrouw van Israël (bijvoorbeeld het visioen van de tempel in Ezechiël 40-48 die nooit is gebouwd). Dit concept is een belangrijk aspect van het thema van de grote strijd dat achter Jeremia's worsteling schuilgaat: God is genadig voor en geduldig met de mensheid en geen schaakspeler die zijn menselijke figuren op een kosmisch schaakbord naar zijn grillen rond beweegt.

Denk over het volgende na: Hoe ervaart u uw leven binnen de context van de grote strijd?

Les 6 Symbolische handelingen

31 oktober-6 november

Kernteksten: Jeremia 19:1-15, Romeinen 9:18-21

Stap 1–Toepassen

Het is verbazingwekkend hoezeer Jeremia als persoon bij de boodschap die hij predikte betrokken was: vier lange wandelingen van elk ongeveer 350 mijl (ca. 560 km); de stad rondwandelen met een juk op zijn nek; voor het oog van de autoriteiten kruiken stukslaan op een stinkende vuilnisbelt. Jeremia bleef trouw aan zijn opdracht, zelfs toen hij de kans kreeg om ermee op te houden. Waar christendom is iets dat alle gebieden van ons leven zou moeten doordringen.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Hoe ver gaat uw persoonlijke betrokkenheid bij Gods kerk en zijn boodschap? Hoe kan deze verder gaan?
2. Waarom verliet Jeremia het zinkende schip niet nadat God had geopenbaard dat de Babylonische ballingschap zeker zou komen?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Hoewel de symbolische handelingen in het boek Jeremia voornamelijk negatief van karakter zijn en naar de onomkeerbaarheid van Gods oordeel verwijzen, communiceert het symbool dat God koos op een krachtige manier ook positieve aspecten van zijn karakter. Oordeel en genade zijn uiteindelijk kanten van dezelfde medaille.

I. Symbolische handelingen in Jeremia

(Herhaal Jeremia 13:1-9, 19:1-15, 27:1-15, 28:10-17, 32:1-15, 43:8-13 en 51:59-64 met uw groep)

Naast de gebroken pot van de pottenbakker en de linnen gordel maakte Jeremia, onder goddelijke inspiratie, gebruik van een aantal andere symbolische handelingen: het juk dat hij op zijn nek rond moest dragen liet zien dat Juda en de omringende volken Nebukadnessar zouden moeten dienen (vergelijk met Jeremia 27:1-15, 28:10-17); het veld in Anatot dat de profeet van een familielid zou kopen, terwijl het Babylonische leger Jeruzalem al belegerde, wees op een toekomstig herstel (vergelijk met Jeremia 32:1-15); de grote stenen die hij zou begraven in het gemetselde plaveisel van farao's paleis, in Dafne (Tachpanhes), kondigden het lot van Egypte aan (vergelijk met Jeremia 43:8-13); en dan was er de boekrol die een profetie over de ondergang van Babel bevatte, gelezen door Seraja, een broer van Baruch, die deze de Babyloniërs zou voorlezen, er een steen aan zou binden en daarna in de Eufraat doen zinken (vergelijk met Jeremia 51:59-64).

Hoewel al deze symbolische handelingen goede aandachttrekkers waren, dienden ze in de eerste plaats om Gods boodschap op een tastbare, vaak visueel gedramatiseerde en altijd zeer persoonlijke manier te communiceren. De profeet ging zelf deel uitmaken van de profetie, soms met pijnlijke gevolgen—denk alleen maar aan Hosea die zijn vrouw in het red-light district terugkoopt. Jeremia's leven was onlosmakelijk met zijn boodschap verbonden en de symbolische handelingen die hij deed, communiceerden op een ingrijpender manier dan woorden hadden kunnen doen.

Denk over het volgende na: Denk aan een paar belangrijke symbolen in uw ervaring als christen. Wat is het belang van deze symbolen voor uw leven?

II. De stukgeslagen fles (kruik) van de pottenbakker

(Herhaal Jeremia 19:1-15 en Romeinen 9:18 met uw groep)

Deze symbolische handeling brengt het beeld van de pottenbakker een dramatische stap verder. Het

Hinnomdal, ten zuiden van Jeruzalem, net buiten de Schervenpoort, waar Jeremia de leiders van Juda verzamelde, was een historisch gevoelige plek, aangezien het een plek was waar kindoffers waren gebracht (later geschonden door Josia, vergelijk met 2 Koningen 23:10). Jeremia's inleidende toespraak was een verslag van wat door de eeuwen heen in dit dal had plaatsgevonden; dit deed je oren suizen en je bloed stollen. Met andere woorden: afgoderij in haar meest verlaagde vorm, kindoffers inbegrepen, alles onder de bescherming van de koningen van Juda. Daarna werd de symbolische handeling verricht en nam Jeremia de fles, wat in het Hebreeuws *baqbuq* is, wat mogelijk duidt op het klokkende geluid die ze maakte wanneer men eruit dronk. Deze werd gebruikt om water of honing in op te slaan, kostbare producten in het oude Israël.

De dramatische wending in de beeldspraak is hier dat de fles/kruik stuk wordt geslagen en onherroepelijk vernietigd. Terwijl de pottenbakker, in Jeremia 18, nog steeds de vorm van de pot/het vat kon veranderen—met andere woorden: het lot van het volk en het individu, afhankelijk van berouw of geen berouw—wordt de stukgeslagen fles hier onbruikbaar gemaakt en 'kan ze niet weder heel gemaakt worden' (vgl. NBG). Jeruzalem en Juda zouden als het Hinnomdal worden, plaatsen van stinkend verval en rottende lijken tijdens de aanval door Babel, die niet langer meer kon worden afgewend.

Denk over het volgende na: Zo wreed als zijn straf misschien heeft geleken, waarom was Gods oordeel over Juda op uitgerekend dit moment rechtvaardig en zelfs barmhartig, gegeven de historische context?

III. De vergane linnen gordel

(Herhaal Jeremia 13:1-11 met uw groep)

De symbolische handeling van de vergane linnen gordel ging chronologisch waarschijnlijk vooraf aan de stukgeslagen fles/kruik van de pottenbakker. Zij dient echter als een goede herinnering aan wat God oorspronkelijk voor zijn relatie met Israël had bedoeld.

Letterlijk opgevat—en er is geen dwingende reden om dit figuurlijk op te vatten—zou Jeremia te voet twee grote tochten naar de Eufraat hebben gemaakt, wat nog eens een bewijs was hoe betrokken het leven van de profeet met Gods boodschap was geworden. De teruggevonden en vergane linnen gordel wees opnieuw op de onomkeerbaarheid van het oordeel dat door de Babylonische ballingschap zou plaatsvinden. Toch voorafschaduwde de gordel, geplaatst in en teruggekregen uit de Eufraat (de stad Babel was gelegen aan de Eufraat) een glimp van de hoop dat er een dag zou komen dat Israël uit de ballingschap zou terugkeren.

Denk over het volgende na: Wat is uw mening over deze symbolische handelingen die de onontkoombaarheid van Gods oordelen over Juda benadrukken? Hoe zijn ze voor u een onthulling van Gods genade en rechtvaardigheid?

Les 7 De crisis duurt voort

7-13 november

Kerntekst: Jeremia 9:1-26

Stap 1–Toepassen

We kunnen alleen met overtuiging opkomen voor iemand of iets die we kennen. Het kennen van God is iets dat door ervaring en in een relatie met hem geoefend wordt en je wegleidt van welke vorm van afgoderij ook. In plaats hiervan leidt het tot sterke innerlijke overtuigingen, gegrond in de Bijbel, en ethisch correct gedrag. Het is bemoedigend voor ons eigen geloof om te zien dat Jeremia niet volkomen alleen was, maar diegenen had die voor hem opkwamen.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Afgoderij brengt met zich mee dat we offers brengen aan de afgoden die we scheppen. In het oude Israël waren dit soms kindoffers. Wat zijn de dingen of mensen die we geneigd zijn te offeren op de altaren van deze wereld?
2. Hoe kunnen we de boodschap van berouw op een positieve manier deel laten uitmaken van onze ervaring als christen en de boodschap van de kerk?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Het evangelie van zowel het Oude als Nieuwe Testament is niet al te ingewikkeld. Wanneer we God uit het oog verliezen, openen we de deuren naar alternatieve relaties (vaak 'afgoderij' genoemd); Hij probeert onze gebroken relatie te genezen door ons tot berouw op te roepen, maar helaas bieden we ook vaak weerstand. Dit is wat Jeremia als spreekbuis (profeet) van God ervaarde.

I. Huilen om gebrek aan kennis

(Herhaal Jeremia 9:1-26 met uw groep)

Het huilen van Jeremia in dit hoofdstuk is eigenlijk het wenen van God. Herhaaldelijk worden de woorden 'mijn volk' gebruikt om het intieme karakter van het verbond uit te drukken (bijvoorbeeld vers 1, 7). Gods wenen (door middel van zijn profeet) herinnert ons aan een vergelijkbaar emotievertoon, wanneer Jezus de mensenmenigte gadeslaat die als schapen zonder herder zijn (Matteüs 9:36) of wanneer hij om de dood van Lazarus rouwt (Johannes 11:35). Het gaat allemaal over een relatie en, meer specifiek, over gebroken relaties.

God brengt, door middel van Jeremia, de relationele crisis met zijn volk herhaaldelijk tot de kern: 'Mij kennen ze niet (SV).' De Hebreeuwse wortel *yada* ('kennen/weten') wordt in dit hoofdstuk vier keer gebruikt (Jeremia 9:2, 5, 15 en 23), maar de betekenis van dit woord verwijst niet zozeer naar het intellectuele vermogen om informatie over iemand vast te houden als naar een uitdrukking van de hoogste relationele kwaliteit. Dit betekenis van dit woord wordt op de juiste manier geïllustreerd door het gebruik ervan in het Oude Testament om de meest intieme relatie tussen man en vrouw te beschrijven: 'De mens nu had gemeenschap met Eva, zijn vrouw, en zij werd zwanger en baarde Kaïn' (Genesis 4:1, NBG). Het gebrek aan de kennis van God is dus een gebrek aan een relatie met hem. En omgekeerd is kennis van God het enige waarop we ons veilig kunnen beroemen (vergelijk met Jeremia 9:23).

Denk over het volgende na: Hoe kent u God? Op welke manieren komen we soms in de verleiding om onze kennis van God tot een intellectuele oefening in plaats van een persoonlijk relatie terug te brengen?

II. Bekering en verwerping

(Herhaal Jeremia 26:1-17 en Handelingen 17:30 met uw groep)

We moeten eraan denken dat het boek Jeremia niet chronologisch geordend is. Jeremia 26 (dat feitelijk

vóór hoofdstuk 25 gedateerd is) doet verslag van de tempelprediking die de profeet hield aan het begin van de regering van Jojakim, ergens tussen 609 en 608 v.Chr. De mogelijkheid om zich te bekeren en de ballingschap af te wenden bestond nog steeds, maar de tijd raakte op. Het was een praktische toepassing van wat God, in Jeremia 18, met het beeld van de pottenbakker in theoretisch zin had geschetst. 'Misschien zullen zij gehoor geven en zich bekeren, een ieder van zijn boze weg' (Jeremia 26:3, NBG). De reactie was echter niet positief en Jeremia werd in de voorhof tegengehouden en verhoord. De aangeklaagde werd echter de aanklager, net zozeer als Stefanus in het Nieuwe Testament (vergelijk met Handelingen 7) de aanklager werd, en de verzen 8-16 beschrijven een compleet verhoor waarin God, door Jeremia, van een andere gelegenheid gebruik maakte om zijn volk tot berouw op te roepen. Jeremia was niet zozeer bezorgd over zijn dood die dreigde, maar over het lot van zijn volk.

Denk over het volgende na: Het was voor de leiders van Juda onverdraaglijk om naar Jeremia's boodschap te luisteren. Zij konden niet verdragen dat de profeet over de mogelijke verwoesting van Jeruzalem en de tempel sprak. Dit paste niet in hun wereldbeeld, omdat de tempel een afgod was geworden en haar aanwezigheid alleen al vormde voor hen de bescherming tegen Babel (vergelijk met Jeremia 7:4). Wat zijn op een vergelijkbare manier, als ze er al zijn, de boodschappen die wij misschien liever niet horen?

III. Opstaan voor God

(Herhaal Jeremia 26:17-24 en Handelingen 5:34-41 met uw groep)

Net zoals Gamaliël voor de apostelen opstond, nadat Petrus uit de gevangenis was bevrijd en naar de tempel was teruggekeerd om te prediken, deed God 'enkele van de oudsten van het land' opstaan die Jeremia verdedigden en voorkwamen dat hij ter dood werd veroordeeld. Zij citeerden bijna woordelijk uit Micha 3:12., wat erop duidde dat zijn boodschap—aanvankelijk verkondigd in de tijd van Hizkia, ruwweg honderd jaar voor Jeremia—al was geschreven en canonieke status werd toegeschreven.

Er werd naar Micha's woorden geluisterd en er werd aandacht aan geschonken, maar dit gebeurde niet met die van Jeremia. Hierdoor ontstond een sterk contrast tussen de trouwe koning Hizkia en de ontrouwe koning Jojakim. Micha's woorden werden echter met overtuiging en op de geschikte tijd herhaald, en er kwam een oplossing voor de benarde situatie waarin Jeremia zich bevond.

Denk over het volgende na: Opstaan voor God is niet makkelijk om te doen te midden van een vijandige omgeving en groepsdruk. Wat zou u ervan kunnen weerhouden om het voor God op te nemen?

Les 8 De hervormingen van Josia

14-20 november

Kerntekst: 2 Koningen 23:1-28

Stap 1–Toepassen

Er zijn een aantal goede lessen die we uit de regering van Josia kunnen halen: de waarde van een getrouwe godsdienstige opvoeding (zijn moeder en grootmoeder), God volgen ondanks een verstoorde familieachtergrond (zijn vader en grootvader), je beslissingen nemen op grond van wat je leest in Gods woord, enthousiast zijn om voor God te werken, voor God werken zonder zelfzuchtige motieven, et cetera.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. De hervormingen van Josia brachten wet en genade samen in het vieren van Pesach en de hervormingen die volgden. Hoe kunnen we deze twee aspecten in ons leven samenbrengen?
2. Denk na over uw motivatie om bij werk voor de kerk betrokken te zijn. Welk gevaar is er om dit te doen voor erkenning, bevestiging, om punten bij God te verdienen of om welke zelfzuchtige reden ook? Hoe kunnen we er zeker van zijn dat we het om de juiste redenen doen?

Stap 3–Bijbelcommentaar

De dood van Christus aan het kruis en Gods wet staan in het evangelie centraal. Beide zijn essentiële ingrediënten in het verhaal van Josia, aangezien hij, tijdens de herstelwerkzaamheden, een boekrol met de tekst van de wet in de tempel ontdekt en daarna de viering van het Pascha opnieuw invoert, dat een typologische voorafschaduw van Golgota is.

I. Vernieuwing van de tempel

(Herhaal 2 Koningen 22:1-11 met uw groep)

Het verval van Assyrië en de opkomst van Babel tijdens de regering van Josia schiepen een machtsvacuüm waardoor de druk van buiten op Juda afnam en Josia zijn overtuigingen zonder bemoeienis van buitenaf na kon leven. Het is interessant op te merken dat tij van politieke vrede in het Oude Testament vaak samenvielen met de trouw van koningen.

Rond 622 v.Chr. besloot Josia de tempel te vernieuwen, wat een begin was van nog veel belangrijkere hervormingen. Het wetboek was mogelijk verborgen in een geheim vertrek, een *geniza* (schuilplaats, Hebreeuws: 'opslag') die was gereserveerd om Bijbelmanuscripten in op te slaan, een bouwkundig kenmerk dat je nog steeds kunt vinden in synagogen en vaak tot de ontdekking van belangrijke teksten heeft geleid (bijvoorbeeld de Cairo geniza).

Geleerden hebben gedebatteerd over de inhoud van het wetboek dat werd ontdekt. Door een kritische blik op het (hand)schrift van de Pentateuch is gesuggereerd dat het boek Deuteronomium feitelijk in de tijd van Josia door priesters is geschreven en toen Mozaïsche legitimering is gegeven door het verhaal over de 'ontdekking' ervan in de tempel te verzinnen. De uitdrukking 'wetboek' is echter een verwijzing die de hele Pentateuch omvat. De uitwerking van het voorlezen ervan op Josia en het volk—met andere woorden: de viering van Pesach en de hervorming van het verbond—weerspiegelt net zozeer Leviticus 26 als Deuteronomium 28.

Het was een herontdekking van Gods wet in de vorm van een Torahrolmanuscript en de boodschap is duidelijk: Welke hervorming ook moet zijn gebaseerd op het lezen van Gods woord en niet op menselijke agenda's. Dit is waar werkelijke hervorming begint en Josia, zijn kleren scheurend in reactie op het voorlezen ervan, toont zijn bereidheid tot bekering en hervorming.

Denk over het volgende na: Vertel over een periode waarin u een vergelijkbaar effect in uw eigen leven of in het leven van uw plaatselijke kerk heeft ervaren, na het lezen van Gods woord.

II. De boodschap van Chulda

(Herhaal 2 Koningen 22:12-20 en Filippenzen 2:3 met uw groep)

Chulda behoort tot een groep van vijf profetessen van God in de Bijbel, die als zodanig worden erkend (Mirjam, Debora, Chulda, de vrouw van Jesaja en Hanna). Josia zocht onmiddellijk profetische leiding. Het is interessant dat hij zich niet tot Jeremia wendde, maar zoals in de tijd van Hizkia waren er twee profeten van die tijd (Micha en Jesaja), die God voor verschillende momenten en boodschappen gebruikte.

Helaas viel Chulda's boodschap samen met die van Jeremia, met de verwijzing naar de onvermijdelijkheid van de Babylonische ballingschap. Er was echter een positieve boodschap voor de jonge koning, die nu 26 jaar oud was. Alle rampspoed die Juda ten deel zou vallen, zou pas na zijn dood komen.

De reactie van Josia die op deze profetie volgt is cruciaal en is in lijn met Filippenzen 2:3-8. Josia had op basis van deze profetie achterover kunnen leunen en in onverschilligheid zijn regering tot het einde toe uit kunnen zitten, aangezien hij veilig was. Daarentegen begaf hij zich echter in een van de grootste godsdienstige hervormingen waarvan de Bijbel ooit verslag heeft gedaan.

Denk over het volgende na: Maar al te vaak raken we pas bij Gods werk betrokken nadat we ons ervan hebben verzekerd dat er voor ons iets in zit. Hoe kunnen we als Josia of Jezus zijn, die niets uit zelfzuchtige motieven deden?

III. Hervorming en Pesach

(Herhaal 2 Koningen 23 en 1 Korintiërs 5:7 met uw groep)

Het is interessant te zien hoe gedetailleerd de Bijbel de hervormingen onder leiding van Josia beschrijft. Op deze manier schept ze een sterk contrast met de lange en gedetailleerde lijst wreedheden die Manasse en Amon begingen. God is duidelijk zeer nauwkeurig in het tenietdoen van het kwaad.

De hervorming begon met een ritueel waarin het verbond werd hernieuwd (2 Koningen 23:1-3). Daarna begint de hervorming waar de gruwel van Manasse is geëindigd—in de tempel (vergelijk met 2 Kronieken 33:7), waarbij de Asjerapaal wordt vernield en de verblijven van de cultusprostituees worden vernietigd. Vandaar ging Josia buiten het terrein van de tempel en breidde hij zijn hervormingen uit naar Jeruzalem, Juda en toen naar het noorden tot aan Betel, waarbij hij geheel Israël nog eens voor God terugwon.

Ter voltooiing van de hervormingen van verwoeste gebieden wordt Pesach opnieuw ingesteld; dit neemt de plaats in van alle voorafgaande vieringen teruggaand tot de dagen van Samuël. Op deze manier herdenkt Josia de verlossing uit Egypte en voorafschaduwde hij de dood van Christus aan het kruis. Hij verbindt aldus wet en genade, wat het ultieme doel van welke hervorming ook zou moeten zijn (vergelijk met 1 Korintiërs 5:7).

Denk over het volgende na: Hoe kunnen we een gezond evenwicht vinden tussen een ijver voor Gods wet en een demonstratie van zijn genade?

Les 9 Het juk van Jeremia

21-27 november

Kernteksten: Jeremia 28:1-17, 2 Timoteüs 4:3, 4

Stap 1–Toepassen

De verhalen over het houten en ijzeren juk zijn ernstig, als je er rekening mee houdt dat ze eindigden met de dood van de valse profeet. De verhalen spreken van rebellie en het gebrek aan onderwerping. Het is nodig dat we leren hoe ons te onderwerpen wanneer het tijd is om ons te onderwerpen en op te staan wanneer het tijd is om weerstand te bieden.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Wat betekent onderwerping aan Gods wil voor uw leven?
2. Denk een moment aan uw gemeente. Wat voor type boodschap predikt deze in uw gemeenschap? Op welke manieren is deze boodschap populair of niet populair? Wat het meest belangrijk is: Hoe is zij de boodschap van God?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Hout tegenover ijzer. Het juk dat Jeremia moest dragen, was van hout gemaakt, een materiaal dat sterk is, maar niet noodzakelijkerwijs zo houdbaar als ijzer. Archeologische opgravingen leggen zeldzaam restanten bloot van voorwerpen die van hout gemaakt zijn. Aangezien het organisch materiaal is, rot het en vergaat het.

Ijzer heeft aan de andere kant veel meer blijvende en wat dat betreft veel meer oncomfortabele eigenschappen. De verandering van een houten in een ijzeren juk als antwoord op de valse boodschap van de valse profeten geeft een sterke waarschuwing af: We moeten niet licht tillen aan Gods boodschappen.

I. Houten juk

(Herhaal Jeremia 27:1-18 met uw groep)

De symbolische handeling van het houten juk, in Jeremia 27, was universeel getint, aangezien Jeremia in het begin was geroepen om 'profeet voor alle volken' te zijn (Jeremia 1:5). De boodschap werd voor het eerst in de tijd van koning Jozakim gegeven, ergens tussen 609 en 605 v.Chr., en toen opnieuw in de tijd van Sedekia, ooit vóór of rond 594 v.Chr. De boodschap van Jeremia was gericht tot drie verschillende soorten toehoorders: tot de koningen van Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon, allemaal vijandige volken die Juda omringden (Jeremia 27:1-11); tot koning Sedekia (vers 12-15); en tot de priesters en het volk (vers 16-18). Alle drie boodschappen hadden met elkaar gemeen dat ze een bijna identieke waarschuwing tegen valse profeten bevatten (vers 9, 14 en 16), wat erop duidde dat er een voortdurende strijd tussen ware en valse profetieën was.

De boodschap zelf was eenvoudig en duidelijk: dien de koning van Babel en u zult in leven blijven (vers 11, 12 en 17). Het juk symboliseerde de Babylonische heerschappij en het dienen van Babel was een daad van gehoorzaamheid aan God. God maakte echter tegelijkertijd duidelijk dat de tijd van Babel ook zou komen (vers 7: '... totdat ook voor zijn eigen land de tijd komt'). Er was een grens aan de ballingschap, vandaar het houten juk. Eigenlijk zou Jeruzalem zijn gespaard, als Juda Nebukadnessar had gediend en Zedekia niet tegen hem had gerebelleerd (vers 17).

Denk over het volgende na: God strafte Juda als gevolg van hun voortdurende rebellie, maar toen rebelleerden zij zelfs tegen de straf. Waarom is het zo moeilijk tucht te aanvaarden in plaats van er voortdurend tegen te strijden?

II. Valse profetieën

(Herhaal Jeremia 28:1-11 en 2 Timoteüs 4:3, 4 met uw groep)

Het probleem van valse profeten moet voor Jeremia's dienstwerk een voortdurende uitdaging zijn geweest. Het kwam tot een crisis toen de valse profeet Ghananja Gods profeet ronduit tegensprak, als rechtstreekse reactie op Jeremia's boodschap van het houten juk in hoofdstuk 27.

Net als Jeremia maakte Ghananja gebruik van dezelfde inleidende formulering (vers 2, NBG: 'Zo zegt de Here') en hetzelfde profetische perfectum ('Ik heb het juk ... verbroken'), alsof de profetie zo zeker was dat ze werd beschreven alsof ze al voltooid was. Bovendien stelde hij definitieve data vast (vers 3: 'twee volle jaren') en verwees hij naar bepaalde namen (vers 4: 'Jechonja'—een andere naam voor Jojachin). In die tijd was Nebukadnessar bezig een binnenlandse opstand te beëindigen, wat misschien voor de moed zorgde die voor Ghananja's profetie nodig was.

Interessant genoeg was Jeremia's antwoord een eenvoudig 'Amen ... !' Hij verdedigde zichzelf niet, maar wees slechts naar het contrast tussen populaire en moeilijke boodschappen, waarvan in de geschiedenis was gebleken dat de laatste de echte waren. Alleen de geschiedenis zou bewijzen welke van de twee juist zou zijn (vergelijk met Deuteronomium 18:20-22).

De valse profeet reageerde met het naspelen van een andere symbolische handeling, m.a.w. hij nam het houten juk van Jeremia en brak het. Het had niet indrukwekkender of gezaghebbender kunnen worden. De overeenkomsten tussen ware en valse profetie waren overweldigend. De mensen hadden gehoord wat ze wilden horen en Jeremia draaide zich alleen maar om en ging in stilte weg. Dit kan misschien de oorzaak zijn geweest van Sedekia's latere rebellie tegen Babel, die uiteindelijk tot de verwoesting van Jeruzalem heeft geleid.

Denk over het volgende na: Hoe kunnen we onderscheid maken tussen waarheid en leugen, vooral wanneer beide zo dicht bij elkaar liggen?

III. IJzeren juk

(Herhaal Jeremia 28:12-17 met uw groep)

Jeremia kwam terug, niet voor zichzelf, maar met een boodschap van God. Zijn boodschap was tweeledig. Het gebroken houten juk zou worden vervangen door een ijzeren juk dat niet gebroken kon worden. Dit wees erop dat Juda niet langer in staat zou zijn aan de verwoesting door Babel te ontkomen en de dingen van nu af aan zoveel moeilijker zouden zijn, net zoals ijzer zoveel harder is dan hout.

Het tweede deel van de boodschap was tegen Chananja gericht en was een profetie over zijn dood die snel, na twee maanden, is gekomen. Rebellie tegen God en zijn profeet heeft haar prijs. Het was een verdrietige bevestiging van Jeremia's boodschap.

Denk over het volgende na: Soms is het beter te zwijgen (zoal Jeremia deed) dan je te verdedigen. Hoe kunnen we weten wanneer we wat moeten doen?

Les 10 De verwoesting van Jeruzalem

28 november-4 december

Kernteksten: Jeremia 29:1-14, Daniël 9:2

Stap 1–Toepassen

Er is hier sprake van een hele praktische en relevante kwestie: de relatie tussen de christen en de wereld.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Politieke correctheid lijkt vandaag de dag zo belangrijk. Waarom is het voor een christen vaak onmogelijk politiek correct te zijn en tegelijkertijd trouw aan de Bijbel te zijn?
2. Hoe gaat u om met het spanningsveld dat u in, maar niet van deze wereld bent?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Josia was de laatste goede koning van Juda en na hem gingen de dingen snel bergafwaarts. Koningen probeerden in politieke zin geen partij te kiezen en mee te gaan doen met wie dan ook een veelbelovender keuze leek te zijn; ze rebelleerden tegen Babel ondanks de waarschuwingen van Jeremia; ze probeerden Gods profeet die een ongemakkelijke boodschap predikte het zwijgen op te leggen; bovenal echter rebelleerden ze voortdurend tegen God.

I. Van twee walletjes eten

(Herhaal Jeremia 37:1-10 met uw groep)

Nebukadnessar zette Sedekia in 597 v.Chr. op de troon en veranderde zijn naam van Mattanja ('Geschenk van de Heer') in Sedekia ('de Heer is gerechtigheid'). In zijn vierde jaar (594/93 v.Chr.) reisde Sedekia naar Babel (Jeremia 51:59), wat samengevallen zou kunnen zijn met het verslag in Daniël 3, behalve dat hij niet te vinden was onder degenen die bleven staan! Hij probeerde met Egypte een bondgenootschap tegen Babel te sluiten (Jeremia 37:6-10, 38:14-28), wat de uiteindelijke Babylonische aanval heeft veroorzaakt die Jeruzalem heeft verwoest.

Het begin van Jeremia 37 is veelbelovend. Sedekia zendt werkelijk een delegatie naar Jeremia om hem te vragen voor het volk te bidden. Sommigen hebben gesuggereerd dat dit was bedoeld om Jeremia te tergen, maar het lijkt erop dat Sedekia probeerde van twee walletjes te eten. Hij wilde God niet volledig de rug toekeren. De oprechtheid van de delegatie lijkt twijfelachtig, aangezien tenminste één van hen, Jehukal (Jeremia 37:3–gespeld als Jukal in Jeremia 38:1 [beide NBG]), onder hen was die in het volgende hoofdstuk om Jeremia's dood vroegen. Farao Chofra kwam in 588 v.Chr. om Juda tegen de Babyloniërs te steunen en de Babyloniërs hieven tijdelijk de belegering van Jeruzalem op. Jeremia's antwoord aan koning Sedekia was echter tegenstrijdig met wat buiten de stadspoorten leek te gebeuren: De Babyloniërs zouden terugkeren om de stad te verbranden. Met dramatische overdrijving liet Jeremia het gegeven tot hem doordringen dat er gewoon geen ontsnapping mogelijk was en dat Egypte een valse hoop was.

Denk over het volgende na: Hoewel Sedekia trouw gezworen had aan Nebukadnessar, sloot hij een bondgenootschap met de Egyptenaren. Waarom is het gevaarlijk om van twee walletjes te eten?

II. Gods boodschapper het zwijgen opleggen

(Herhaal Jeremia 38:1-6 met uw groep)

Aan het einde van het voorafgaande hoofdstuk is er een verslag dat de aanhouding van Jeremia (Jeremia 37:11-15) en zijn geheime onderhoud met koning Sedekia (Jeremia 37:16-21) beschrijft. De profeet was geslagen, gevangen gezet en uiteindelijk naar het kwartier van de paleiswacht overgebracht, maar hij ging nog steeds door met prediken. Zijn boodschap vroeg om de onvoorwaardelijke overgave aan het Babylonische leger dat buiten de stadsmuren zijn kamp had opgeslagen. Daardoor zou het leven van velen

als een 'prijs' (letterlijk: 'buit', NBG) behouden blijven. Deze boodschap leidde echter tot een verzoek van sommige vooraanstaande leiders ('raadsheren') om Jeremia ter dood te brengen (Jeremia 38:1-4), omdat hij het volk ontmoedigde. Sedekia toonde nog eens zijn zwakke karakter en droeg Jeremia aan hen over.

De put waarin Jeremia werd gestopt, was waarschijnlijk uitgehouwen in de kalkstenen rots waarop Jeruzalem is gebouwd. Deze had een nauwe opening die met een rotsblok afgesloten kon worden en tot aan de bodem kwam. Jeremia werd er aan touwen in neergelaten. Het water was hoogstwaarschijnlijk al opgebruikt en wat overbleef was slijk waarin de profeet zonk. Het was een gemakkelijke manier om van Jeremia af te komen, waarbij werd voorkomen dat mogelijk onschuldig bloed werd vergoten (vergelijk met Deuteronomium 19:10-13). Deze verwijderingsmethode is er misschien een aanwijzing van dat de aanklagers niet werkelijk in hun eigen beschuldigingen geloofden, aangezien zij wisten dat ze onschuldig bloed zouden vergieten door de profeet direct te doden. In elk geval was het een wanhopige situatie voor Jeremia en de dood leek onvermijdelijk. Gods boodschapper had echter nog altijd meer boodschappen te brengen en er zou spoedig hulp uit meest onverwachte hoek komen.

Denk over het volgende na: Hoeveel hadden mensen ervoor over om de stem van God die door Jeremia sprak, het zwijgen op te leggen of te overstemmen? Waarom kan God werkelijk niet het zwijgen worden opgelegd?

III. Woorden van hoop

(Herhaal Jeremia 29:1-14 met uw groep)

Zoals het dienstwerk van Ezechiël zich tot Jeruzalem uitstreckte, was in het dienstwerk van Jeremia ook een boodschap aan de Joden in Babel inbegrepen.

De brief aan de bannelingen, in Jeremia 29, kan worden gedateerd aan het begin van de regering van Sedekia en het is interessant op te merken dat Gods boodschap eens te meer tegen de populaire opinie ingaat. Valse profeten profeteerden in Babel dat de terugkeer uit de ballingschap op handen was, maar onder goddelijke inspiratie gaf Jeremia opnieuw de profetie van 70 jaar uit, die aanvankelijk in 605 v.Chr. was gegeven (vergelijk met Jeremia 25:11, 12). Geleerden hebben over de omvang van de profetie gedebatteerd, maar als je je bewust wordt van de reeks gebeurtenissen aan het einde van het Babylonische rijk en het begin van het Medo-Perzische rijk (het bevel van Cyrus in 538 v.Chr., de trage reactie van de Joden, de lange reis terug naar Jeruzalem, etc.), dan worden de data van 605-535 v.Chr. het chronologische tijds kader voor de vervulling van deze profetie.

De boodschap van Jeremia aan de Joden in ballingschap lijkt shockerend: ze konden zich vestigen, huizen bouwen, tuinen aanleggen, trouwen, kinderen krijgen en in het algemeen doorgaan met leven. Het was een wijze raad. Er waren nog jaren en jaren van ballingschap te gaan en God riep hen op tot berouw en om een getuigenis in Babel te zijn.

Denk over het volgende na: Hoe kunnen we een balans vinden tussen ons in deze wereld vestigen en, tegelijkertijd, vasthouden aan onze verwachting van de spoedige wederkomst van Christus?

Les 11 Het verbond

5-11 december

Kernteksten: Jeremia 31:31-34, Galaten 3:15-18

Stap 1–Toepassen

Het verbond lijkt een zeer theologisch en abstract gegeven te zijn, waarover theologen uren zouden kunnen debatteren, zonder enige praktische betekenis voor ons leven. Theologie is echter nooit een theoretische onderneming geweest, maar moest altijd in het leven van Gods kinderen worden toegepast. Het verbond staat werkelijk aan de basis van de relatie tussen God en de mensheid.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Wet en genade worden vaak tegen elkaar op de spits gedreven en, als Zevende-dags Adventisten, bevinden we ons in het conflict soms aan de kant van we wet. Hoe kunnen we het belang van de wet overbrengen zonder legalistisch te zijn?
2. Vanaf het eerste begin waren alle verbonden altijd op genade gebaseerd. Waarop is uw verbond met God gebouwd?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Welke verwarring over het/de verbond(en) ook wordt opgehelderd door de verklaring in de Brief van Paulus aan de Hebreëen: 'De God nu des vredes, die onze Here Jezus, de grote herder der schapen door het bloed van een eeuwig verbond heeft teruggebracht uit de doden' (Hebreëen 13:20, NBG; vergelijk ook met Genesis 17:7, Leviticus 24:8, etc. voor het eeuwigdurend verbond in het Oude Testament). Het is belangrijk hoe de verschillende fasen van dit ene eeuwige verbond zich bewegen en wijzen naar Christus.

I. Het verbond van Abraham

(Herhaal Genesis 15:1-6 en Galaten 3:6-9 met uw groep)

Volgend op het universele verbond dat God na de zondvloed met de mensheid sloot en waarin werd beloofd dat de aarde nooit meer door water zou worden vernietigd (vergelijk met Genesis 9:7-17; merk op dat dit verbond pas werd bekrachtigd *nadat* Noach was gered), is het verbond met Abraham explicieter in de beschrijving van de verbondsvoorwaarden. En het wekt geen verbazing dat het net zoveel genade en gerechtigheid door het geloof is als in het Nieuwe Testament: 'En hij geloofde in de Here, en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid' (Genesis 15:6, NBG). Op deze bevestiging volgt een verbondsritueel (Genesis 15:7-21) waarin God (opnieuw) het initiatief neemt.

Het is echter nodig te verduidelijken dat het geloof van Abraham geen eerste vereiste voor gerechtigheid was, maar in plaats hiervan een aanvaarding hiervan. Het Hebreeuws maakt dit duidelijk in Genesis 15:6; wat met 'geloofde' is vertaald, is een hiphil vorm van het werkwoord *amn* waaraan ons moderne 'Amen' is ontleend. We zouden dit vers ook kunnen vertalen met: 'En Abraham sprak 'Amen' uit in de Heer en het werd hem toegerekend als gerechtigheid.' Abraham aanvaardde Gods beloften als waar en alles wat hij als menselijk wezen kon zeggen was Amen—het zij zo!

Denk over het volgende na: Geloof is Amen zeggen op Gods beloften. Waarom hoeft er niets anders aan dit eenvoudige Amen worden toegevoegd om gered te worden?

II. Verbond bij de berg Sinai

(Herhaal Exodus 24:1-18 en Genesis 12:1-3 met uw groep)

De vernieuwing van het verbond die gepaard gaat met het geven van de tien geboden bij de berg Sinai is veelbetekenend, vooral wat betreft de volgorde in de gebeurtenissen na de uittocht. Opnieuw is de boodschap duidelijk: De wet is voor mensen die gered zijn; het is geen manier om gered te worden. Israëls

reactie en de daarop volgende gebeurtenissen in Exodus 24:7 zijn ernstig: 'Al wat de Heere gesproken heeft, zullen wij doen en gehoorzamen' (SV).

Korte tijd daarna ontspoord deze zelfgenoegzaamheid met het voorval met het gouden kalf in Exodus 32. Gerechtigheid door het geloof wordt tegenover gerechtigheid door werken gesteld en dit gaat terug naar de eerste verbondsbeloften die in Genesis 12:2 aan Abraham zijn gedaan: 'Ik zal ... uw naam groot maken (NBG).' Dit is in tegenstelling met het voorafgaande hoofdstuk, Genesis 11, dat de toren van Babel beschrijft, de belichaming van werken (vergelijk met Genesis 11:4- '... laat ons een naam voor ons maken' (SV). Gods verbond was gebaseerd op genade door gerechtigheid door het geloof en niet door werken en het Oude Testament wist heel goed hoe het onderscheid tussen beide te maken.

Denk over het volgende na: Wat is het verschil tussen gerechtigheid door het geloof tegenover gerechtigheid door werken?

III. Het nieuwe verbond

(Herhaal Jeremia 31:31-34 met uw groep)

De profetie van Jeremia's nieuwe verbond is in een tijd die in sterk en donker contrast staat met wat dit nieuwe verbond voorziet. Israël had door haar hele geschiedenis heen, steeds weer opnieuw, de voorschriften van Gods eeuwige verbond geschonden dat hij vanaf het vroegste begin van het mensdom duidelijk had bekendgemaakt (vergelijk met Genesis 3:15). Het was tijd voor een verbondsvernieuwing die alle voorafgaande zou overtreffen: het nieuwe verbond. Het is nieuw, omdat het ernaar verwijst dat Jezus Christus uiteindelijk ten behoeve van ons aan de bepalingen van het verbond zou voldoen. Zo scheidt het een contrast met het oude verbond dat Jeremia met de berg Sinai in verband brengt. Het biedt een andere weg tot verlossing, aangezien de oude door menselijke ontrouw was verdraaid (Jeremia 31:32). Merk op dat *khadash*, het Hebreeuwse woord voor 'nieuw', ook kan worden vertaald met 'vernieuwd' en met deze betekenis in andere delen van het Oude Testament wordt gebruikt (bijvoorbeeld: Klaagliederen 3:23; vergelijk met Psalmen 103:5 waar het als werkwoord wordt gebruikt). Het belangrijke detail in het nieuwe verbond is dat men zich de wet in het hart en het verstand eigen maakt (Jeremia 31:33). Zelfs dit is echter geen nieuwe grondregel, maar een hernieuwde uitnodiging om een persoonlijke en reddende relatie met God te hebben, zoals in de Pentateuch al is uitgedrukt (vergelijk met Deuteronomium 6:4-6).

Denk over het volgende na: Wat betekent het in praktische zin om Gods wet op het hart geschreven te hebben?

Les 12 Terug naar Egypte

12-18 december

Kernteksten: Jeremia 42:13-22, Exodus 16:3, Handelingen 7:39

Stap 1–Toepassen

Noch het lot van Jeremia na deze boodschap noch het levenslot van de Joodse gemeenschap in Egypte is bekend. Het moet niet goed zijn geweest, volgens de laatste woorden van de profeet.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Is het ooit uw bedoeling geweest Gods weg te volgen, maar dat deze u niet beviel toen hij u deze liet zien? Hoe ging u met deze situatie om?
2. In je hart terugkeren naar Egypte is nog altijd een ernstige realiteit. Wat is er in het spirituele 'Egypte' dat zo'n sterke invloed over ons heeft?

Stap 2–Bijbelcommentaar

I. Selectief horen

(Herhaal Jeremia 42 met uw groep)

Na de moord op Gedalja kwam iedereen bij Jeremia navraag doen. De tekst maakt duidelijk dat zelfs de mensen die hem van tevoren hadden veracht, er nu naar verlangden om bij hem te informeren (Jeremia 42:1). Er is een interessante wisseling tussen de zinsdelen 'de Heer, uw God' en 'de Heer, onze God', wat de wisselvallige relatie tussen Juda en God illustreert.

De verzen 5, 6 zijn een vroom pleidooi van gehoorzaamheid aan wat Gods antwoord ook zou zijn. De bewoordingen echoën Israëls bevestiging van het verbond bij de berg Sinai (Exodus 24:7), waarop direct een vertoon van ongehoorzaamheid volgde—het voorval met het gouden kalf. Deze reactie loopt parallel met wat gebeurt nadat Jeremia hen waarschuwt niet naar Egypte te gaan, maar, in plaats daarvan, in Juda te blijven. Het volk begint Baruch te verwijten dat hij Jeremia tegen hen ophitst. Dit herinnert nog eens aan het verhaal van de uittocht, wanneer het volk Mozes verwijt dat hij hen uit Egypte heeft geleid. Jeremia's laatste oproep is meer dan alleen maar een smeekbede. De uitdrukking 'Ga niet naar Egypte!' in vers 19 is een categorisch verbod waarin dezelfde absolute taal als in de tien geboden wordt gebruikt. Dit was niet optioneel en naar Egypte gaan zou een onmiskenbare overtreding van Gods bevel zijn.

Denk over het volgende na: Jeremia noemde het volk 'huichelaars' in vers 20. Wat was er zo extreem hypocriet in de manier waarop zij in dit hoofdstuk met Jeremia (en God) omgingen?

II. Nóg een symbolische handeling

(Herhaal Jeremia 43:8-13 met uw groep)

De laatste koningen van Israël hadden Egypte altijd als de supermacht beschouwd die hen tegen de Babyloniërs zou steunen. Derhalve was dat de plaats waarheen zij dachten te kunnen ontkomen. Jesaja had Egypte echter al geïdentificeerd als een zwak en versplinterd riet dat de hand van degene die erop zou leunen zou doorboren (vergelijk Jesaja 36:6).

Een van Jeremia's laatste symbolische handelingen werd verricht toen hij in Egypte was en diende om welke valse hoop ook uit de droom te helpen, die de Joden aangaande Egypte's beschermende macht hadden. Dafne (Tachpanhes, het moderne Tell Defneh) was een stad in de noordoostelijke Nijldelta, die diende als een plaats om Egypte binnen te komen. Jeremia zou grote stenen in het gemetselde plaveisel voor het regeringsgebouw begraven. Het zou dezelfde plek zijn waar Nebukadnessar zijn koninklijke troon zou vestigen toen hij uiteindelijk Egypte veroverde, wat in 568/7 v.Chr. gebeurde. De boodschap was duidelijk: Juda was 'bestemd ... ter gevangenschap (Jeremia 43:11, NBG) en de vlucht naar Egypte veranderde hier niets aan.

Denk over het volgende na: Wat zijn de dingen, instituten of mensen waarin wij ons vertrouwen stellen? Hoe kunnen we weten dat ze betrouwbaar zijn?

III. Terug naar Egypte

(Herhaal Jeremia 44, Exodus 16:3 en Handelingen 7:39 met uw groep)

Een van de meest verbazingwekkende elementen in het verhaal over de terugkeer naar Egypte is dat Jeremia zijn volk vergezelt. Hij kreeg de keuze om het te verlaten (vergelijk met Jeremia 39:11-40:5) en zijn levensdagen verder in Babel onder de bepalingen van koning Nebukadnessar door te brengen. Hij koos er echter voor bij het volk in Juda te blijven dat hem uiteindelijk meenam naar Egypte.

Hoofdstuk 44 doet verslag van Jeremia's laatste boodschap, gericht aan de Joden die zich een tijd lang in Egypte hadden gevestigd en verspreid. Het hoofdstuk is gedateerd rond 580 v.Chr.. Het is een definitieve, laatste boodschap die eraan herinnert dat zij die dachten dat een vlucht naar Egypte een veilige haven zou bieden, daar uiteindelijk met Gods oordeel geconfronteerd zouden worden, net als zij die naar Babel waren verbannen (Jeremia 44:11-14).

De reactie van het volk was shockerend in lijn met hun eerdere gedrag: zij beleden openlijk hun trouw aan de 'koningin van de hemel' (vers 15-19), mogelijk Asjera, de vrouwelijke Kanaänitische vruchtbaarheidsgodin. Ze waren volledig naar Egypte teruggekeerd. Het was een Exodus in omgekeerde richting, een Eisodus, een opzettelijke terugkeer naar de slavernij van de zonde en een opstandige weigering om naar Gods stem te luisteren. Stefanus drukte deze realiteit in zijn toespraak voor de raad uit, waarbij hij op een aangrijpende manier aan het verhaal over de uittocht herinnerde: '... en keerden in hun hart terug naar Egypte' (Handelingen 7:39). Israël en Juda waren eeuwenlang in hun hart naar Egypte teruggekeerd en de fysieke terugkeer na de verwoesting van Jeruzalem was slechts een uiterlijke bevestiging van wat lang geleden in hun hart had plaatsgevonden.

Denk over het volgende na: Wat betekent het feitelijk om in je hart naar Egypte terug te keren?

Les 13 Lessen van Jeremia

19-25 december

Kernteksten: Jeremia 2:13, Deuteronomium 6:5, Jeremia 23:1-8

Stap 1–Toepassen

Aangezien dit de laatste les van dit kwartaal is, zou het belangrijk zijn dat de leraar zich erop concentreert hoe het boek Jeremia in zijn geheel breder toe past kan worden.

Stap 2–Vragen om over na te denken en toepassingsvragen

1. Wat heeft u dit kwartaal bij het bestuderen van het boek Jeremia het meest geraakt?
2. Wat kan u in uw kerk en gemeenschap doen om ware godsdienst van het hart te promoten?

Stap 3–Bijbelcommentaar

Moderne commentatoren zien gewoonlijk het oordeel centraal staan in de theologische boodschap van het boek Jeremia. Het oordeel is echter nooit een theologisch doel op zichzelf, maar altijd slechts een middel om de mensheid opnieuw dicht naar haar Schepper toe te trekken. Het oordeel—zoals met het zwaard, de honger en de pest (een drievoudige vloek die in Jeremia ongeveer vijftien keer voorkomt; bijvoorbeeld Jeremia 14:12, 21:7, 29:17, etc)—is nooit Gods laatste woord, maar redding wel (vergelijk vooral met Jeremia 30-33, het zogenoemde Troostboek) en de belofte van een overblijfsel dat naar Gods wil voor hun leven zal leven.

I. Het karakter van God

(Herhaal Jeremia 2:11-13 met uw groep)

Indien het karakter van God al op het spel staat in de grote strijd, dan maakt Jeremia vanaf het begin van zijn boek duidelijk dat de rebellie van Juda geworteld is in een verdraaiing van Gods karakter. Jeremia 2:11-13 beschrijft waar het in Jeremia's boodschap om draait: Juda (en Israël vóór hen) hadden Gods eer door ijdelheid vervangen (vers 11). Het Hebreeuwse woord *kabod* ('Eer') in verband met God verwijst naar zijn, bij tijden, aanwezigheid in de tempel (bijvoorbeeld: Exodus 16:10, majesteit/heerlijkheid) en vooral naar het vervullen van de tempel, wat duidt op Gods verlangen om onder de mensen te wonen en ons met zijn aanwezigheid te vervullen.

Israël (Juda) ruilde deze tastbare aanwezigheid van God in voor rituele leegte, oftewel de 'bron van levend water' voor 'kelders vol scheuren' (NBG: 'gebroken bakken'). Wat een droevige ruil. Levend water is in de Bijbel een christologisch type (vergelijk met Exodus 17:6), evenals een sterke metafoor van redding (vergelijk met Johannes 4:10-14), en verwijst naar Gods meest inherente karaktertrekken. Hij wil ons redden, ondersteunen en ons voortdurend met zijn aanwezigheid vervullen. Dit is God zoals hij zich direct vanaf het allereerste begin van het boek door Jeremia openbaart. Waar we hem ook voor inruilen, we zullen er zelf altijd minder voor terugkrijgen.

Denk over het volgende na: Gods Eer en het levende water zijn krachtige beelden in de Bijbel. Wat betekenen deze beelden voor uw ervaring als christen?

II. Rituelen en afgoden

(Herhaal Jeremia 6:20, 7:1-10, 10:1-14 met uw groep)

Een formele godsdienst die tot uitdrukking komt in rituelen zonder betekenis gaat hand in hand met afgoderij en deze bestaan vaak naast elkaar in een vreemde symbiotische relatie. Het drievoudige 'de tempel van de Heer' dat Jeremia in de poort van het gebouw zélf aanhaalde (Jeremia 7:4) diende als een levendige uitdrukking van dit type godsdienst van droge bakken.

Louter de aanwezigheid van de tempel was genoeg, werd gedacht, om als een tovermiddel tegen de

aanvallen van de Babyloniërs te functioneren en God was gemakshalve binnen dit gebouw ingesloten, zodat men, wanneer dit ook nodig was, een beroep op hem kon doen. Het maakte zelfs niet uit dat de persoonlijke levensstijl en ethisch gedrag compleet met Gods wet uit de pas liepen (Jeremia 7:5-10) en dat afgoderij wijdverbreid was (Jeremia 10:1-9) en zelfs binnen de tempel plaatsvond (vergelijk met Ezechiël 8).

Dit alles is echter slechts dode religie, op werken gericht en in zulk sterk contrast met de Levend water-God die de dynamische Schepper-God is. Opnieuw gaat de strijd over het karakter van God.

Denk over het volgende na: Waarom zou welk weldenkend mens ook de levende God voor een levenloze afgod inruilen? Waarom is dit, triest genoeg, niet zo ondenkbaar als wij denken?

III. Godsdienst van het hart en het overblijfsel

(Herhaal Deuteronomium 6:4-6 en Jeremia 23:1-8 met uw groep)

Het *Shema Yisrael* is nog altijd het belangrijkste onderdeel van Joodse gebedsdiensten tijdens de sabbat en wijst naar het belang van wat volgt, in vers 5, en het belangrijkste onderdeel van zuivere aanbidding is. Een persoonlijke en levende God verlangt ware godsdienst van het hart en niets minder. Dit type godsdienst is gebaseerd op een liefdesrelatie die alle aspecten van de persoon omvat: het 'hart' als de zetel van de gedachten en de wil; de 'ziel' (Hebreeuws *nephesh*), wat verwijst naar de hele persoon; en onze 'kracht', verwijzend naar het fysieke aspect.

Ware godsdienst van het hart moet holistisch en oprecht zijn. Zij is net zozeer een deel van het Oude als het Nieuwe Testament, alhoewel sommige mensen vermoeden dat ze haar oorsprong heeft in het gedeelte van de Pentateuch dat de tweede decaloog wordt genoemd en waarin de beginselen van het verbond zijn samengevat (Deuteronomium 5:1-11:32).

Het lijkt er echter op dat het altijd slechts een overblijfsel is dat in zo'n liefdesrelatie met hun God getrokken wordt. Sinds de tijden van Noach is het inderdaad altijd slechts een overblijfsel geweest, en het beloofde overblijfsel in Jeremia dat uit de Babylonische ballingschap zou terugkeren telde slechts ongeveer vijftigduizend mensen (Nehemia 7:66-73). De Babylonische Talmoed, een van de belangrijkste religieuze documenten in het Rabbijnse Jodendom, had zijn oorsprong in Babylon en getuigde van het grote aantal Joden die zich comfortabel in Mesopotamië hadden gevestigd en Babel tot hun thuis hadden gemaakt.

Voorbij de ballingschap is er echter het Messiaanse aspect van Jeremia's profetie, dat naar Christus als de Koning verwijst, van wie de naam 'de Here onze gerechtigheid' is (Jeremia 23:6, NBG), een benaming waarvoor Paulus kiest in 1 Korintiërs 1:30. Nog voorbij Christus echter wijst het motief van het overblijfsel naar het einde der tijden, wanneer er een gemeente van de eindtijd zal zijn die een ware godsdienst van het hart na zal leven, door het 'getuigenis van Jezus' te aanvaarden, die verband houdt met redding door genade, en door een leven van gehoorzaamheid aan 'Gods geboden' te leiden (Openbaring 12:17). De boodschap van Jeremia was een voortdurende uitnodiging voor ons hart om het hart van God te ontmoeten.

Denk over het volgende na: Wat is ware godsdienst van het hart voor u?